

Závěrečná práce

Velikonoce

Studijní program:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Studijní obor:

Studium v oblasti pedagogických věd –
vychovatelství

Autor práce:

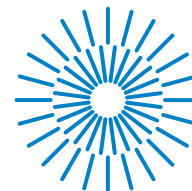
Helena Stránská

Vedoucí práce:

Ing. Zuzana Palounková, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Liberec 2022



Zadání závěrečné práce

Velikonoce

Jméno a příjmení:

Helena Stránská

Osobní číslo:

P21C00045

Studijní program:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Studijní obor:

Studium v oblasti pedagogických věd –
vychovatelství

Zadávající katedra:

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Akademický rok:

2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Zpracování pedagogického projektu s tématem velikonočních svátků pro žáky 1. stupně ZŠ ve školní družině.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava a zpracování pedagogického projektu, formulace závěrů.

Metody: Projekt.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

- COUFALOVÁ, J., 2006. *Projektové vyučování pro první stupeň ZŠ*. 1. vyd. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-958-0.
- FONTANA, D., 2014. *Psychologie ve školní praxi*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0741-2.
- FROLCOVÁ, V., 2001. *Velikonoce v české lidové kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-503-8.
- PELÁNEK, R., 2008. *Průručka instruktora zážitkových akcí*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-353-6.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2008. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.
- ŠOTTNEROVÁ, D., 2009. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-096-9.
- TOUFAR, P., 2001. *Velikonoce*. 1. vyd. Třebíč: Akcent. ISBN 80-7268-129-X.
- VAVŘINOVÁ, V., 2006. *Malá encyklopedie Velikonoc*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-7277-292-9.
- VOPEL, K. W., 2007. *Skupinové hry pro život I*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-286-7.

Vedoucí práce: Ing. Zuzana Palounková, Ph.D.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce: 3. dubna 2022
Předpokládaný termín odevzdání: 15. prosince 2022

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Pavel Kliment, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 13. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má závěrečná práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

3. prosince 2022

Helena Stránská

Poděkování

Děkuji paní Ing. Zuzaně Palounkové, Ph.D za odborné vedení a vstřícný přístup při poskytování důležitých rad a věcných připomínek během zpracování závěrečné práce.

Anotace

Cílem závěrečné práce je zpracování pedagogického projektu s tématem velikonočních svátků pro žáky 1. stupně ZŠ ve školní družině. Pedagogický projekt je určen pro děti mladšího věku základních škol navštěvující školní družinu. Práce s tematikou křesťanského svátku má za cíl dětem připomenout původ a význam a prohloubit jim znalosti a zájem o tyto tradice. Závěrečná práce je rozdělena na teoretickou část a pedagogický projekt.

V teoretické části jsou stručně popisovány základní pojmy například výchova mimo vyučování, školní družina, lidové tradice a zvyky. V praktické části se nachází popis aktivit naučnou formou pro danou cílovou skupinu, harmonogram s organizačním plánem a popisem projektu.

Klíčová slova

volný čas, mimoškolní vzdělávání, školní družina, lidové zvyky a tradice, Velikonoce, velikonoční symboly, křesťanské svátky, rozmanitost přírody, aktivity, hry

Annotation

The aim of the final thesis is the preparation of a pedagogical project with the theme of Easter holidays for pupils of the 1st grade of elementary school in the school group. The pedagogical project is intended for children of younger elementary school age attending the school group. Work with the theme of a Christian holiday aims to remind children of the origin and meaning and deepen their knowledge and interest in these traditions. The final thesis is divided into a theoretical part and pedagogical project.

In the theoretical part, basic terms such as extracurricular education, school group, folk traditions and customs are briefly described. In the practical part there is a description of the activities in an educational form for the given target group, a schedule with an organizational plan and a description of the project.

Key words

free time, extracurricular education, school group, folk customs and traditions, Easter, Easter symbols, Christian holidays, diversity of nature, activities, games

OBSAH

Úvod.....	10
1 Teoretická východiska projektu.....	11
1.1 Volný čas.....	11
1.2 Výchova mimo vyučování	12
1.3 Mladší školní věk	13
1.4 Školní družina a její význam pro trávení volného času	14
1.5 Účelnost a povaha hry	15
1.6 Lidové tradice a zvyky	15
1.6.1 Časový průběh svátků.....	16
2 Pedagogický projekt.....	19
2.1 Plán projektu	19
2.2 Podstata projektu	19
2.3 Charakteristika projektu a cílová skupina	20
2.3.1 Zabezpečení projektu.....	20
2.3.2 Popis projektu	21
2.3.3 Harmonogram.....	21
2.4 Seznam a popis jednotlivých aktivit	23
2.4.1 Projektový den – Jaro	24
2.4.2 Projektový den – Zvířata	24
2.4.3 Projektový den – Květiny a stromy	25
2.4.4 Projektový den – Rozmanitost přírody	25
2.4.5 Projektový den – Poslové jara	26
2.4.6 Projektový den – Křesťanské svátky	27
2.4.7 Projektový den – Velikonoce	27
2.4.8 Projektový den – Velikonoční tvoření.....	28
2.4.9 Projektový den – Velikonoční symboly	29
2.4.10 Slavnostní vyhlášení soutěže projektu.....	30
Závěr a hodnocení projektu	31
Seznam použitých zdrojů a literatury	32
Seznam příloh	33

Seznam použitých zkratk

apod. - a podobně

IVP – individuální vzdělávací plán

např. - například

ŠD – školní družina

tj. – to je, to jest

tzv. - takzvaně

Úvod

Důvodem výběru závěrečné práce autorky je téma zaměřené na nejstarší křesťanské oslavy – Velikonoce, které souvisejí s oslavou zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Velikonoce jsou obdobím lidových tradic spojené s vítáním jara. Práce s tematikou křesťanského svátku se věnuje výchově dětí ve volném čase v rámci školní družiny Základní školy v Liberci. Začátkem minulého školního roku základní škola oslavila 130. výročí své existence. Nachází se v centru města, je tvořena ze dvou budov. Druhá budova je určena pro speciální třídy.

Cílovou skupinu tvoří žáci školy ve věku od sedmi do jedenácti let pro všechna oddělení družiny základní školy v Liberci. V hlavní budově děti navštěvují tři oddělení školní družiny, do které docházejí i děti s IVP. Ostatní dvě oddělení navštěvují děti s poruchami učení, a také s hraničním pásmem autistického spektra, proto je z tohoto hlediska práce v družině velmi specifická. Do projektu budou voleny a zařazovány hry a rekreační činnosti, které budou odpovídat jejich předpokladům a schopnostem. V posledních zmíněných odděleních nesmíme zapomenout na nepříliš složité a náročné složení programu, spíše se zaměříme na podporu a motivaci dětí.

Cílem závěrečné práce je zpracování pedagogického projektu s tématem velikonočních svátků pro žáky 1. stupně ZŠ ve školní družině. Práce je rozdělena na dvě části. Cílem teoretické části je popsat problematiku trávení volného času, připomenutí lidových tradic a zvyků a mimo jiné význam Velikonoc a jejich symboly. Cílem pedagogického projektu je podpořit zájem o lidové tradice, zvyky a prohloubit znalosti křesťanských svátků. Naučit děti posílit osobní prožitky z vlastní tvorby, podpořit upevňování jejich vzájemného přátelství a vzájemnou spolupráci mezi dětmi. Dalším cílem je rozvoj výtvarných a praktických dovedností.

Projekt je naplánován na dobu dvou týdnů a bude realizován v rámci odpoledních aktivit školní družiny. Závěrem celého projektu je společně strávené odpoledne, kde si s dětmi připomeneme nově získané poznatky ohledně přicházejícího jara a Velikonoc.

Projekt je členěn do deseti kapitol, které jsou podrobně rozepisovány a definovány v závěrečné práci. Informace a postupy u jednotlivých tematických celků jsou v této práci uvedeny.

1 Teoretická východiska projektu

Tato část teoretické práce obsahuje kapitoly, které jsou zaměřeny na charakteristiku výchovy a realizaci mimo vyučování a souvisejí s tématem volného času. Dále se zaměřuje na popis školní družiny, její činnosti i aktivity pro trávení volného času a její druhy a obsah činnosti družiny. V závěru teoretické části jsou popsány nejvýznamnější zvyky, tradice a svátky i symboly Velikonoc.

1.1 Volný čas

Koncepce volného času zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost i časové ztráty spojené s těmito činnostmi spojené. Volný čas dětí a mládež chápou jako čas, kdy nemají povinnosti (vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, povinnosti spojené s provozem rodiny apod.), dělají činnosti, které mají rádi a přinášejí jim uspokojení (Pávková et al. 2008, s. 13).

„Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná. Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy“ (Pávková et al. 2008, s. 13–14).

Volný čas je čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů, je to časový úsek, v němž jedinec svobodně rozhoduje o sobě a o svých aktivitách. Na výchovu a vzdělávání ve volném čase je zaměřena pedagogika volného času (Průcha, Walterová & Mareš 2008, s. 274).

Pedagogika volného času je vědní obor pedagogiky zaměřený se na výchovné a vzdělávací prostředky, které napomáhají k smysluplnému využití volného času dětí, dospívajících i dospělých (Průcha, Walterová & Mareš 2008, s. 161).

K nejvýznamnějším zařízením pro výchovu ve volném čase patří školní družiny, školní kluby, střediska pro volný čas dětí a mládeže, domovy mládeže, dětské domovy. Součástí naplně volného času jsou také základní umělecké školy, jazykové školy, občanská sdružení, sdružení dětí a mládeže, tělovýchovné a sportovní organizace, kulturní

a osvětová zařízení, některé obecně prospěšné společnosti a také církve a náboženská společenství (Pávková et al. 2008, s. 43–45).

1.2 Výchova mimo vyučování

Pedagogický slovník (Průcha, Walterová & Mareš 2008, s. 124) definuje mimoškolní vzdělávání jako vzdělávání organizované školskými i neškolskými institucemi, např. zařízeními pro výchovu mimo vyučování, kulturními a osvětovými institucemi, podniky a nadacemi. Výchova mimo vyučování plní funkci výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální. Jednotlivé typy organizací, institucí a výchovných zařízení plní tyto funkce v různé míře podle svého zaměření.

Výchovně–vzdělávací funkce

Na tuto funkci je kladen zvlášť velký důraz. Instituce k tomu určené se podílejí na rozvoji schopností dětí a mládeže, uspokojují jejich zájmy a potřeby, formují žádoucí postoje a morální vlastnosti dětí. Díky pestrým a zajímavým činnostem jsou děti motivovány k získávání nových vědomostí, návyků a dovedností ve svém volném čase. Úspěchy v zájmových činnostech přinášejí příležitost k seberealizaci a pocitu uspokojení. Na základě těchto zkušeností si mladí lidé vytvářejí vlastní názor na život a na svět.

Zdravotní funkce

Zdravotní funkce plní instituce tím, že pomáhají dětem vytvářet zdravý životní styl. Nejčastěji poskytují příležitosti k pohybu na čerstvém vzduchu pomocí pohybových a sportovních činností, čímž kompenzují dlouhé sezení při vyučování. Některá zařízení vedou děti ke správné životosprávě racionální výživou. Zdravý duševní vývoj podporují např. pobytem v příjemném prostředí mezi oblíbenými lidmi. Podstatný význam je motivace k dodržování hygieny.

Sociální funkce

Funkce sociální spočívá v zajištění péče o děti v době mimo vyučování. Zajišťuje bezpečnost dětí i v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání nebo mají jiné povinnosti. Výchovně–vzdělávací zařízení se podílejí na vytváření sociálních vztahů mezi vrstevníky. Součástí této funkce je i nácvik komunikativních dovedností, rozvíjení sociální kompetence a seznámení se s pravidly společenského chování.

Preventivní a rozvojové zaměření výchovy

Plní funkci prevence v oblastech drogové závislosti, alkoholismu, kouření, kriminality, šikany, rasismu atd. Vždy jde o to poskytnout mladému člověku bezpečné místo, aby věděl, že „někam patří“ (Pávková et al. 2008, s. 39–42).

1.3 Mladší školní věk

Mladším školním věkem označujeme období, ve kterém děti navštěvují 1. stupeň základní školy mezi 6–11 lety. V tomto mladším školním věku má dítě velkou potřebu pohybových aktivit, zdokonaluje se v činnostech smyslových orgánů, svalstva a s vývojem kostry se zlepšuje pohybová koordinace. Dítě je ovlivňováno prostředím, vyučováním, přípravou na vyučování a činnostmi ve volném čase. S vyžíváním smyslových orgánů se zdokonaluje vnímání. Bezprostřední emocionální reakcí dítě vnímá lépe a přesněji to, co je názorné a živé. Je správné vyvolávat podvědomou pozornost vhodnou motivací, vzbuzením zájmů, pestrou a zajímavou činností. Při nestálé pozornosti je vhodné střídání různých druhů a formy činnosti.

Pro děti v tomto věku je důležitá představivost, která rozvíjí jejich myšlení. Paměť mají děti velmi názornou a snadno si zapamatují konkrétní věci. Fantazie již nemá tak zásadní postavení jako u dítěte v předškolním věku, jelikož dítě začíná odlišovat fantazii od skutečnosti. V tomto věku je velmi podstatný rozvoj řeči, kdy dítě používá delší věty i souvětí, osvojuje si spisovný jazyk a gramatiku písemného i ústního projevu. Citový vývoj dítěte se zlepšuje ovládnutím citových projevů, snižuje se interval střídání nálad, ale mají malou schopnost vžít se do pocitů druhých a mohou se jevit jako bezcitné.

Mladší školní věk je dobou pro navazování nových vztahů s dospělým člověkem, např. s vychovatelem, učitelem, ale i se staršími spolužáky z vyšších tříd. Svého učitele bere žák jako autoritu a přijímá jeho názory bez výhrad. Toto se týká i vztahu k rodičům, kdy si dítě uvědomuje odlišnost v roli matky a otce. Mění se i vztah k vrstevníkům, dítě lépe navazuje kontakt a vznikají první kamarádství. Vztahy se vyvíjejí hlavně uvnitř školní třídy.

Jednou z nejvýznamnějších činností v tomto věku je učení, které uspokojuje dětskou zvědavost. Přibývají hry s pravidly, větší podíl mají pohybové hry, jelikož dítě pohybem kompenzuje duševní práci a dlouhé sezení ve škole. Dítě se učí pomáhat svým kamarádům, pomáhá při běžném provozu domácnosti, což přispívá k formování jeho kladných morálních vlastností.

V mladším školním věku se objevují nové výchovné problémy, kdy dítě vzdoruje, začíná mít různé zlovyky. Mezi závažnější obtíže může patřit lhaní, drobné krádeže, záškoláctví, toulání, agresivita a surovost. Při řešení těchto závažných problémů je potřeba zjistit jejich příčinu a stanovit způsoby nápravy, které se musí důsledně uplatňovat. Někdy jsou možnou příčinou i různá znevýhodnění dítěte jako např. mentální nebo zdravotní postižení, sociální rozdíly apod. Dnešním trendem je integrovat takto hendikepované děti do běžných škol. Je ale nutné, aby vychovatelé znali příčiny, projevy a stupeň znevýhodnění dítěte a byly seznámeni s odpovídajícími postupy výchovy (Hájek et al. 2011, s. 26–32).

1.4 Školní družina a její význam pro trávení volného času

Výchovná zařízení ve smyslu školních družin jsou základní formou výchovy mimo vyučování a péče o děti zaměstnaných rodičů v průběhu školního roku a podle potřeby i o prázdninách, které jsou určeny žákům základních škol 1.–5. ročníků.

Školní družiny ovlivňují volnočasové aktivity žáků, jelikož vychovatelé jsou se žáky každodenním kontaktem. Mohou působit na převážnou část žáků bez ohledu na sociální postavení jejich rodin, jsou pravidelně v kontaktu s rodiči, mají vhodnou kvalifikaci. Proto jsou členy pedagogické rady, spolupracují s vedením školy a ostatními pedagogy (Pávková et al. 2008, s. 113–114).

Druhy a obsah činnosti ve školní družině

Ve školní družině probíhají činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, sebeobslužné, společensky prospěšné a příprava na vyučování. Činnosti odpočinkové mohou mít podobu klidných her, četby a vyprávění. Rekreační činnosti mají většinou podobu pohybových aktivit, pokud možno na čerstvém vzduchu. Zájmové činnosti rozvíjejí rozmanité potřeby a zájmy žáků. Při sebeobslužných činnostech si žáci upevňují hygienické a kulturní návyky a také jsou vedeni k péči o osobní majetek. Činnosti veřejně prospěšné učí žáky dobrovolně pracovat ku prospěchu druhých a k ochraně životního prostředí. Školní družiny částečně napomáhají s přípravou žáků na vyučování (vypracování domácích úkolů, didaktické hry, ale také při vycházkách si děti upevňují, rozšiřují znalosti, které se naučí při výuce). Při výchovném působení záměrné či cílevědomé činnosti vychovatele se předpokládá plánovitý program. Stanovením týdenních programů výchovné práce se vychovatel snaží o dodržení rovnováhy a správného poměru mezi jednotlivými druhy činností. Žáci jsou vedeni každodenně k naplňování volného času hodnotným způsobem a uspokojení jejich potřeb a přání.

Děti jsou vedeni k samostatnému promýšlení obsahu činnosti. Vychovatel akceptuje jejich návrhy a společně o nich diskutují. Cílem je, aby děti projevily co nejvíce aktivity, samostatnosti a tvořivosti při přípravě, organizačním zajišťování, vlastní akci či hodnocení činnosti. Role vychovatele podněcuje žáky k samostatnosti, iniciativě a zájmu podílet se na celém životě školní družiny (Pávková et al. 2008, s. 114–116).

1.5 Účelnost a povaha hry

Hra má závažné důsledky pro všechny oblasti duševního života dítěte. Nesprávně je na ni pohlíženo jako na zbytečné maření času. Pro dítě je účelem hry radost, hraje si, protože ho to baví a učení ze hry pro něj není podstatné. Hraní vnímá jako nevážnou činnost, která mu poskytuje rozptýlení. Naše západní civilizace pokládá činnosti vykonávané jen pro potěšení za něco, co má malou hodnotu. Z psychologického hlediska jsou ale tyto činnosti hodnotnější než činnosti související s prací. Jestliže dítě zjistí, že hra je něčím, čeho si dospělí váží, pomáhá mu to k vytvoření pozitivního postoje k zábavě v životě. Allportova definice (1961): „*Zdravý jedinec je ten, kdo dokáže úspěšně pracovat, hrát si a milovat*“.

U lidí, na rozdíl od zvířat, hra zahrnuje většinou neživé předměty. Zžitkování hmotných předmětů poukazuje na přítomnost představivosti. Ze sociálního hlediska se hra velmi malého dítěte vyvíjí od osamocené přes paralelní hru (děti si hrají vedle sebe a napodobují se) až po sociální hru v předškolním věku, kde činnost probíhá vzájemně s vrstevníky. Počátkem školního věku se objevují hry s pravidly, kde děti nahrazují předstíravé hry hrami se stanovenými pravidly. (Fontana 2003, s. 50–53)

1.6 Lidové tradice a zvyky

Lidová obřadnost provázela člověka od pradávna a patří ke kulturnímu dědictví národa. Měli bychom si uvědomit význam těchto tradic, zvyků a rituálů, které byly silným prostředkem ke stmelování lidí v rámci rodin, obce i celého národa. Lidová obřadnost procházela z úzkého spojení s vírou lidí, různými mýty a přírodou. Bohužel některé z nich byly potlačeny a zapomenuty. V dnešní době zvyklosti a obyčeje praktikujeme jen povrchně a bez prožitku, jen pro svou zábavu nebo materiální hodnotu. Zájem o lidovou kulturu a tradice by měl být vzbuzován již u dětí v předškolním věku.

Většina z nich má totiž své dané časové místo v koloběhu přírody. Tyto významné dny lidem v minulosti nahrazovaly kalendář. Každý rok byly pravidelné a lidé se tak orientovali podle změn v přírodě, rituálů, zvyků a tradic. Tato lidová obřadnost většinou

vycházela z lidské víry a nejrůznějších mýtů. Především byla však úzce spjata s chodem přírody (Šottnerová 2009, s. 7).

1.6.1 Časový průběh svátků

V této podkapitole bude uvedeno několik významných svátků, které souvisejí s našim nejdůležitějším svátkem, zmiňovanými Velikonocemi. Je velmi důležité, aby děti znaly i jiné zvyklosti a časový průběh svátků. Uměly si představit, jaký byl život v předešlých dobách a porovnaly ho s dnešním moderním světem.

Masopust

Začíná vždy po 6. lednu a končí v úterý před Popeleční středou, po které začíná čtyřicetidenní půst. Masopust je jakýmsi přelomem mezi zimním časem a časem probouzející se přírody. Jak samotný název Masopust (složenina slov „maso a půst“) napovídá, je to období střídmosti v zábavách i stravování. Oslavuje končící zimní období s nadějí na příští úrodu a plodnost, zdraví, hojnost a blahobyt. Poslední tři dny Masopustu provází veselí, tanec a zpěv, jídlo a pití, se spoustou taškařic, legrácek a bujarosti (Šottnerová 2009, s. 20).

Pašijový týden

Poslední týden velikonoční postní doby je nazýván i pod dalšími názvy jako jsou Svatým, Tichým či Velikonočním týdnem. Věřícím byly představovány svaté děje posledních dnů Kristova života, a proto byl nazýván „Svatý“. Tomuto týdnu se také říká „Pašijový“, je to „týden utrpení, jehož obsahem je památka na Kristovo umučení“. „Tichým“, kde v této době utichají zvony a církve se spolu s věřícími ponořuje do smutku. Díky Bílé sobotě, která je součástí božího hodů velikonočního, je poslední postní týden nazýván Velikonoční.

Prvním dnem Pašijového týdne je Květná neděle, připomíná Ježíšův příchod do Jeruzaléma. Hlavními dny Pašijového týdne je Velikonoční triduum: Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílá sobota. Velikonoční tři dny přibližují jednotlivé události Kristova života – utrpení, smrt a zmrtvýchvstání. Lidová zbožnost spojovala tyto dny s různými zvyky, obyčejí a pověrami (Vavřínová 2006, s. 44–45).

Šottnerová (2009, s. 34) ve své knize uvádí, že do Pašijového týdne dále patří Modré pondělí, Žluté úterý a Škaredá středa. Na tento den se nesměl nikdo na nikoho mračit, aby se nemračil po celý rok.

Velikonoce

Příroda se probudila do nové krásy, je plná života, opojně osvěžující a posilující po vyčerpávající vládě kruté a dlouhé zimy. Velikonoce jsou oslavou nového života, který přichází s jarem. Pohyblivé svátky Velikonoce jsou důležitým svátkem křesťanů. Jejich původ ale sahá až do dob předkřesťanských a je také úzce spjat s židovským svátkem pesach. Tento svátek dodnes slouží jako připomínka na vysvobození Izraelitů z egyptského zajetí (Toufar 2001, s. 7).

Jestliže křesťanské Velikonoce mají každoročně svůj přesně určený čas v liturgickém roce, lidové Velikonoce tak stejně vymezit nelze: některé lidové obyčeje konané o Velikonocích nejsou výhradně velikonoční (a většinou také nejsou spojeny s jediným termínem), ale prolínají se s delším kalendářním obdobím přechodu zimy a jara, tj. zimy a „nového léta“ (Frolcová 2001, s. 16).

Od 4. století předchází oslavám postní doba a oslavy se rozšířily o další dva dny – pátek a sobotu. Spolu s nedělí tvořili tyto tři dny tzv. velikonoční třídenní. Jeho součástí je večer Zeleného čtvrtka, kdy se slaví mše na památku Poslední večeře Páně. Velký pátek slavený jako připomínka utrpení Krista a jeho oběti za spásu lidstva. Bílá sobota, což je den bdění u Kristova hrobu a neděle Zmrtvýchvstání neboli Boží hod velikonoční.

Velikonoce mohou v rozsahu pěti týdnů připadnout na kteroukoliv neděli mezi 22. březnem a 25. dubnem. Složitost výpočtu vnášela do všedního života mnoho komplikací a čas od času se objevily pokusy přesunout Velikonoce na pevné datum. Aby byly oslavy Velikonoc stanoveny na pevném datum, by byla potřeba souhlas všech křesťanských církví. Některé ortodoxní církve to však stále zamítají, a proto jsou Velikonoce i nadále pohyblivým svátkem. Při jejich výpočtu platí několik základních pravidel, kde se bere v potaz astronomická jarní rovnodennost a první jarní úplněk. Velikonoční pondělí není spojeno se žádnými liturgickými obřady. Tento den se nesl ve všech křesťanských zemích ve znamení radosti a veselí (Vavřínová 2006, s. 24–31, 92).

Velikonoční symboly

Pomlázka

Mezi nejstarší velikonoční obyčeje v českých zemích patřilo chození s pomlázkou. Pomlázkou byly o Velikonocích mladé dívky a ženy šlehány, aby „omládly“. Pod stejným názvem bývala nazývána i velikonoční pochůzka doprovázena koledou, kterou dostávali koledníci od vyšlehaných dívek (Vavřínová 2006, s. 248).

Na vsi se používala pomlázka k rituálu koledování a ve městě spíše pro zábavu. Dalším zvykem, který se praktikoval pouze na vesnici, byl rituál polévání a kropení vodou (Frolcová, 2001, s. 19).

Slovo „pomlázka“ se dříve používalo pod názvem „pomládka“, vychází z původního názvu „omládka“, tento termín se doposud používá na Kyjovsku. Pletení vrbových proutků v pomlázky se dochovalo do dnešní doby. K výrobě pomlázky se nejlépe hodí vrbové proutí, je pružné a dostatečně dlouhé. Plete se ze třech, čtyřech i více vrbových proutků. Jestliže má pomlázka více proutků, předává vrba životadárnou sílu tomu, kdo je jí šlehnut. (Šottnerová, 2009, s. 37–38).

Beránek

Vavřínová (2006, s. 205–207) ve své knize popisuje beránka jako nejstarší a nejčastější užívaný křesťanský symbol. Svůj původ má ve starozákonních dobách. Měl by být podle starozákonních předpisů obětován při každé významné události a svátku. Nejen u Izraelitů, ale i u křesťanů byl beránek jedním z tradičních velikonočních pokrmů. V našich zemích pečení jehněčího masa v 19. století vystřídal beránek upečený z těsta.

„Podle bible byl obřadním pokrmem židů před jejich odchodem z Egypta. Jako symbol čisté oběti je beránek předobrazem křesťanských Velikonoc a podobenstvím spasitele“ (Šottnerová 2009, s. 39).

Vajíčko

Vajíčko patří k nejstarším symbolům plodnosti, úrody, nového a stále se opakujícího života i vzkříšení. Vajíčko slouží jako odměna pro koledníky a je předmětem zdobení, zvýrazněno ornamenty a barvením. Jsou barvena tzv. barvami života, což je zelená (zeleň přírody), červená (proudící krev a láska), žlutá (barevnost slunce), hnědá a černá (temná země). V křesťanské době se vajíčka začala malovat také fialovou barvou. (Šottnerová 2009, s. 40).

Velikonoční zajíc

Zajíc je symbolem chudoby, skromnosti a pokory a také sebeobětování se pro druhé (Šottnerová 2009, s. 39). Přestože je zajíc nejmladším symbolem velikonočních svátků patří jeho postavička k oblíbeným atributům dnešních Velikonoc ve většině zemí. Dnes se zajíc řadí k běžné cukrářské produkci vyrobený z čokolády, sladkého těsta, marcipánu nebo v podobě dortů. (Vavřínová 2006, s. 260, 263).

2 Pedagogický projekt

Cílem závěrečné práce je zpracování pedagogického projektu. Pedagogický projekt si klade za cíl podnitit zájem o tradice velikonočních svátků u žáků 1. stupně ZŠ ve školní družině. Žáci budou na základě svých zkušeností, znalostí a pozorování pojmenovávat znaky jara a roztrídí je podle zadaných témat (jarní příroda, zvyky a činnosti lidí na jaře). Za pomoci pohyblivých, hudebních a výtvarných aktivit bude pedagogický projekt situován k seznámení s původem, historií a nejvýznamnějšími symboly Velikonoc a jejich užití v lidových zvycích.

2.1 Plán projektu

Projekt *Velikonoce* bude zaměřen na práci a vzájemnou spolupráci žáků ve skupinách podle věku a dle stanovených pravidel, formou různých aktivit. Cílem je i rozvíjet vzájemnou komunikaci a slovní zásobu. Zároveň si budou moci vlastní výtvarnou nebo manuální činností osvojit získané informace. Získané poznatky mohou následně uplatnit v hodinách prvouky a vlastivědy ve vyšších ročnících, díky nim získají schopnost dát si informace do souvislostí. V rámci projektu bychom přiblížili dětem také představu, jakými zvyklostmi a tradicemi se slaví velikonoční svátky v jiných zemích.

Mezi cíle tohoto projektu patří:

- upevnění si získaných poznatků
- seznámení se zvyky, tradicemi a symboly jara
- aplikace teoretických poznatků do praxe
- sblížení dětí mezi sebou, jejich vzájemná spolupráce

2.2 Podstata projektu

V pedagogickém projektu bychom chtěli předávat hodnotu tradice, poskytnout dětem prožitek a pokračovat v cenném dědictví předchozích generací. Projekt si dává za cíl zvýšit povědomí o Velikonocích jako dnech, kdy nemáme jen velikonoční prázdniny, ale kdy slavíme ono tajemství vítězství života nad smrtí, či příchod jara a jeho pomyslné vítězství nad zimou. Velikonoční svátky děti spíše vnímají jako dny volna, kde se vytrácí význam těchto tradic a zvyků. V dnešní době někteří ani nevědí původ velikonočních svátků, významově mizí.

Záměrem projektu je připomenout dětem původ, význam a logické zdůvodnění velikonočních svátků. Umožnit jim a seznámit se s různými zvyky a pranostikami, které mají dlouhodobé kořeny a historii. V dnešní uspěchané době by měly děti trávit více

svého času s rodinnými příslušníky a při oslavách těchto tradičních svátků dochází k tolik důležitému kontaktu s blízkými, což je prospěšné pro jejich zdravý vývoj.

Projektem chceme vést děti k aktivnímu zapojení do výuky mimo vyučování, přiblížením Velikonoc realitě, rozvíjením odpovědnosti za své činy. Žáci získají v mnoha případech alespoň povědomí o historických kořenech či významu Velikonoc z pohledu lidového náboženství. Pojí se zde řada zvyků a tradic, které dlouhá staletí patřily k tradičnímu životu na venkově.

Projekt bude obsahově pestrý a bohatý, spojený s pohybovými hrami a aktivitami, které jsou nedílnou součástí mimoškolního vzdělávání. V rámci projektu by měly být aktivity přiměřené věku dítěte, jak obsahem činností, tak jejich délkou. Obsah činností školní družiny vychází ze Školního vzdělávacího plánu školní družiny, který je součástí vzdělávacího programu školy.

2.3 Charakteristika projektu a cílová skupina

Pedagogický projekt *Velikonoce* se uskuteční po vyučování a následném obědě žáků od 12:30 do 16:30 hodin ve školní družině a v blízkém okolí základní školy. Za pěkného počasí se bude konat na školním hřišti a na zahradě v areálu školy. V případě nepříznivého počasí bude projekt přesunut do školní tělocvičny.

Cílovou skupinou projektu jsou žáci 1. stupně základní školy. Projekt bude určen pro tuto cílovou skupinu na dobu 2 týdnů, bude probíhat každý den a potrvá po celou dobu provozní doby družiny. Vytvořen pro všechna oddělení družiny základní školy, která navštěvují žáci ve věku od sedmi do jedenácti let. Kapacita školní družiny je uváděna na 125 dětí, z toho 97 žáků běžných tříd a 28 žáků speciálních tříd. Zúčastní se děti obou pohlaví, chlapci i dívky navštěvující ŠD při základní škole v Liberci.

2.3.1 Zabezpečení projektu

Prostorové zabezpečení

Obtížnost soutěží, aktivit a her bude přizpůsobena úměrně k věku dětí. Množství stanovišť bude přizpůsobeno předpokládanému počtu dětí, které se odpoledne zúčastní a personálnímu zajištění společného odpoledne. U každého stanoviště musí být alespoň jedna osoba. Na stanovištích mohou být například žáci devátých tříd, kteří budou seznámeni s projektem, pomáhat mohou také ochotní pedagogičtí pracovníci. Dozor nad celým odpolednem vykoná sám vychovatel jako vedoucí projektu.

Personální zajištění

Personální činnost ve školní družině zajišťuje 5 pedagogických pracovníků, pro 4. ročník běžných tříd působí dva asistenti pedagoga pro žáka a pro žákyni se speciálními potřebami.

Financování a materiální zabezpečení projektu

Pomůcky, které budou použity v rámci projektu, budou hrazeny z rozpočtu školy a z rodičovských příspěvků členů družiny. Případné další náklady na uskutečnění projektu budou hrazeny autorem projektu a následně proplaceny kompetentním zástupcem školy. Pomůcky potřebné k výuce v průběhu projektu budou použity ze stávajícího vybavení školní družiny a školy.

2.3.2 Popis projektu

Pro realizaci projektu na základní škole je potřeba předem sestavit projektový plán, který bude propojen s typickými křesťanskými svátky. Plán obsahuje název projektu, metodické pokyny, počet dětí, pomůcky, motivaci a další důležitá hlediska, pro který bude projekt připraven. Tvorba projektu by také vždy měla být v souladu se školním vzdělávacím plánem konkrétní školy. Uplatnění a přenesení svátků do projektu vyžaduje též důkladnou znalost těchto tradic, abychom předávali dětem jen odpovídající informace. Vždy dbáme na všechny činnosti návrhu projektu dle vzdělávacích oblastí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Dodržujeme propojenost a vyváženost činností a snažíme se jednotlivé činnosti správně namotivovat. Projekt bude rozdělen do deseti tematických bloků v časové dotaci 4 hodiny.

2.3.3 Harmonogram

Projekt bude rozdělen do dvou bloků. První blok bude realizován poslední týden v březnu a bude věnován samotnému jaru. Druhý blok bude zaměřen na svátek jara – Velikonoce. Tento blok bude probíhat první týden v měsíci dubnu 2023.

První blok projektu

V průběhu celého prvního bloku si budou žáci povídat o změnách v přírodě, dozvědí se něco málo o pranostikách. Přiblíží se jim nejen běžné druhy ptáků, ale zejména návrat posílů jara ze svých zimovišť. Jakým způsobem se příroda začne probouzet a zvířata se začnou starat o svá mláďata. Dalším prvkem, kterým se budeme zabývat, je poznávání kvetoucích jarních rostlin a bylin. Žáci budou plnit jednotlivé úkoly např. sledování hnízdění ptáků přes webovou aplikaci, která bude přístupná ve všech odděleních družiny

školy, také sázení bylin do květináčů a poznávání podle vůní, koláže na téma jaro. Proběhne i výroba jarních květin z barevného papíru, které budou následně vystaveny v prostorách školy. Na konci prvního bloku proběhne soutěž stanovišť plná úkolů podle věku žáků a vyhlášení vítězů.

Druhý blok projektu

Přiblížíme žákům význam a pojetí významného křesťanského svátku. Připomeneme si a seznámíme se s velikonočními tradicemi, zvyky a symboly. Jako v prvním bloku, budou žáci plnit jednotlivé úkoly na téma Velikonoce – např. barvení a zdobení vajec různými technikami, vybarvování pracovních listů s velikonoční tematikou, pečení beránka. Vyzkouší techniku pletení pomlázky, vytvoří věnečky z větviček ozdobené vaječnými skořápkami. Za každý splněný úkol budou žáci jednotlivě dostávat body do soutěže v rozmezí od 1 do 5. Hodnocení jednotlivých úkolů budou provádět vychovatelé, kteří budou hodnotit rychlost, pečlivost a správnost provedení úkolu a od toho se bude odvíjet výše přidělených bodů. Body se sečtou a výsledky se vyhlásí v závěru posledního projektového dne. Při těchto činnostech se u žáků budou rozvíjet osobní a sociální kompetence. Během projektu vznikne mnoho výrobků, kde děti budou moci realizovat svoje nápady, myšlenky a zapojí vlastní fantazii.

Poslední den projektu se sejdou všechny družiny ve školní tělocvičně, kde budou žáci seznámeni s programem, který bude obsahovat soutěže, vyhlášení tří vítězů v jednotlivých disciplínách. Žáci budou v průběhu celého druhého bloku hodnoceni jednotlivě nebo ve skupinách. Ti, kteří získají nejvíce bodů, budou odměněni cenou. Celý projekt bude zakončen společným fotografováním. Po soutěži budou všechna vajíčka vystavena ve školní jídelně, kde budou moci všichni žáci školy vidět různé techniky zdobení velikonočních kraslic.

2.4 Seznam a popis jednotlivých aktivit

1. den Jaro	zahájení a seznámení s projektem
	seznámení s příchodem jara
	společné povídání o jaru
	hra s kartičkami, výtvarná činnost – jaro
2. den Zvířata	probouzení přírody
	zvířata a jejich mláďata
	čtení a prohlížení knih o zvířatech
	pranostiky jara
3. den Květiny a stromy	poznávání, pojmenování a určování jarních květin, bylin a stromů
	výtvarná činnost – výroba jarních květin
	sběr rostlin do herbáře
	písničky a básničky s jarní tematikou
4. den Rozmanitost přírody	sázení bylinek
	pohybová hra na zvířata
	doplňovačky, pracovní listy se zvířaty
	koláž na téma jaro
5. den Poslové jara a závěr 1. bloku	sledování hnízdění ptáků přes webovou aplikaci
	určování druhů ptáků, výroba ptáků
	soutěže a vyhlášení vítězů
6. den Křesťanské svátky	seznámení se svátky jara
	vyplňování a vybarvování pracovních listů
	hry na školním hřišti
7. den Velikonoce	velikonoční tradice, zvyky a symboly
	tvoření věnečků a pracovní list
	výtvarná činnost – výroba zajíčků
8. den Velikonoční tvoření	pečení beránka
	velikonoční koledy a říkanky
9. den Velikonoční symboly	pletení pomlázky
	barvení a zdobení velikonočních kraslic
10. den Závěr projektu	soutěže a vyhodnocení
	slavnostní zakončení
	zpětná vazba, zhodnocení

2.4.1 Projektový den – Jaro

První den zahájí družinářky, které seznámí děti s průběhem a náplní projektových dnů, co si mohou pod tímto pojmem představit. Děti si sednou do kruhu a budou si povídat o příchodu jara, rozlišení znaků a rozdílů v ročním období. Seznámí se s rozmanitostí a proměnlivostí živé a neživé přírody, se změnami v přírodě a také o všem, co je k danému tématu napadne. Pak bude následovat zahajovací hra, u které se roztřídí kartičky s obrázky s různými zvířaty a děti je budou správně přiřazovat k symbolům jara. Při naučné hře se žáci rozdělí do více skupin různého věku. Vyhrává skupina dětí, která roztřídí správně co nejvíce kartiček v co nejkratším čase. Hra pomáhá rozvíjet jemnou motoriku, prostorovou orientaci a také logické myšlení. Kartičky budou zapůjčeny ze školní družiny. Následně po hře namalují obrázky jara. Temperovými barvami si vybarví sluníčka a motýlky dle své fantazie (viz Příloha č.1 – Obrázek č.1).

Materiál: papír velikosti A4, tempery, kelímky na vodu, štětce, nůžky

Pomůcky: tabule, kartičky se zvířátky

Cíle: seznámit děti s příchodem jara, naučit děti pracovat ve skupinách, rozvíjet jejich komunikaci i vzájemně si pomáhat

Obsah vzdělávání: vycházka do přírody, změny v přírodě

2.4.2 Projektový den – Zvířata

Druhý den projektového dne začne diskuzí na téma probouzející se jaro. Tématem dne bude dětem přiblížit rozmanitost mláďat všech druhů. Jaro je obdobím, kdy se rodí mláďata mnoha druhů zvířat. Mezi ně patří například divoká prasata, srnčata nebo daňčata. Dětem budou na tabuli vyvěšeny názorné obrázky mláďat a jejich rodičů. Obrázky zvířat budou zapůjčeny od základní školy jako výukový materiál pro 1. stupeň. V pracovním listě si vyzkouší, zda si zapamatovali, které mládě patří ke svému dospělému druhu. Starší žáci budou rozděleni do skupin. Každé skupině budou přiděleny obrázky mláďat, dostanou 10 minut na rozmyšlenou a poté přiřadí mládě k dospělému jedinci a několika větami ho popsat. Poté si prohlédnou knihy o přírodě. Pokud budou chtít, mohou si přinést svoji knihu a představit ji svým vrstevníkům. V dnešní době je velmi potřebné, aby děti dostatečně četli.

Pomůcky: tabule, knihy, obrázky zvířat

Cíle: seznámit děti s knihami o přírodě, komunikovat o nich, čtení a porozumět textu, rozpoznávat zvířata

Obsah vzdělávání: význam pranostik, zamyšlení se nad jejich významem, připodobnit život lidí a jakým způsobem žili

2.4.3 Projektový den – Květiny a stromy

Třetí den budou děti poznávat jarní rostliny a stromy, ty budou rozděleny do dvou úkolů. Projektový den se bude konat na školním hřišti. Za nevlídného počasí se aktivita bude odehrávat ve školní tělocvičně. Každé oddělení družiny bude jedna skupina. Skupina žáků 1. a 2. tříd bude poznávat jarní rostliny. Skupina žáků 3. a 4. tříd bude poznávat druhy stromů a skupina 5. tříd bude určovat byliny. Všechny skupiny budou mít za úkol nejdříve sestavit z jednotlivých částí celou rostlinu, bylinu nebo strom. Druhým úkolem bude pojmenovat danou rostlinu, bylinu nebo strom. Nakonec si každý žák bude moci vyrobit tulipán z různých barevných papírů a vystaví si ho v prostorách školy (viz Příloha č.1 – Obrázek č.3). Materiál na výrobu bude použit ze zásob školní družiny. Po pracovní činnosti se všichni hromadně přesunou na louku blízko školy, kde si každý žák najde byliny do svého herbáře. Byliny si odnese domů a bude mít za úkol je usušit, vylisovat a následně nalepit na čtvrtku velikosti A4. Na závěr projektového dne si žáci zazpívají písničky a přednesou básničky s tématem jara, které jim připraví vychovatelky.

Materiál: barevné papíry velikosti A4, lepidla, nůžky, špejle, krepový papír, květináče

Cíle: rozvíjet v dětech kolektivní a společnou činnost ve skupinách, rozvoj komunikace mezi žáky, podpora socializace, rozvoj manuálních schopností

Obsah vzdělávání: nauka písniček a básniček s jarní tematikou, následovně i upevnění hudebního, výtvarného a estetického citění

2.4.4 Projektový den – Rozmanitost přírody

Další projektový den začne sázením bylinek do květináčů. Byliny, hlínu a květináče zakoupí autorka projektu. Finanční částka jí bude následně proplacena hospodářkou školy. Po rozdělení bylin rozdají družinářky každému žákovi jednu bylinu. Žák nejprve zkusí určit podle vůně a vzhledu, o kterou bylinu jde. Pokud bylinu neurčí, vychovatel žákovi s určením rád pomůže. Poté si vybere z pěti druhů bylinek (majoránka, bazalka, máta, šalvěj, oregano) a za asistence vychovatele bylinku zasadí dle postupu do květináče. Nakonec si každý žák zalije svou vlastnoručně zasazenou rostlinu. V rámci pohybové hry s názvem“ Hra na zvířata“ si vyzkoušejí děti ve skupinách pantomimu zvířat. Děti si vylosují z předpřipravených lístečků zvíře. Podstata hry je v kreativité a umění napodobit zvíře tak, aby ho ostatní žáci poznali. Po společné hře se žáci vrátí do svých družin, zde si vyzkoušejí mladší děti vyrobit vlastní pracovní listy. Na pracovním listě budou mít

znázorněnou pastvinu o velikosti A4. Na čistém papíře velikosti A4 si vybarví menší obrázky pro dané téma (ještěrka, hmyz, rostliny, čáp aj.). Pokud zbyde čas, vyrobí si z vlastních obrázků potravní řetězec. Postupně budou obrázky nalepeny na čtvrtku velikosti A3, použijí pastelky, nůžky a lepidlo. Pro starší žáky bude připraven materiál, ze kterého vytvoří koláž na téma jaro. Děti se nejprve dohodnou mezi sebou a vyberou vhodné jarní rostliny, které se jim budou líbit. Poté slepí izolepou dvě čtvrtky A3, tím vznikne dostatečná plocha pro koláž. Na ně postupně nalepí různé velikosti a druhy kvetoucích květin. Materiál bude zajištěn ze zásob družiny.

Materiál: bylinky, hlína, květináče, lopatka, voda, noviny, rukavice, čtvrtky A3, lepidlo, nůžky, papíry velikosti A4, pastelky, psací potřeby

Cíle: vést děti k samostatnosti, socializaci a spolupráci ve skupinách

Obsah vzdělání: pracovní činnost, případné řešení problémů, komunikace

2.4.5 Projektový den – Poslové jara

Poslední den prvního bloku budou vychovatelky vypravovat a ukazovat na tabuli běžné druhy ptáků. Rozdělí je do dvou skupin. První skupina ptáků bude ta, kteří zůstávají po celou dobu zimního období na jednom místě – stálí. Druhá skupina ptáků, kteří se vrací z teplých krajín a vrací se ze svých zimovišť – stěhovaví. Stručně popíší každého ptáčka, čím se živí. Při výkladu si žáci vyberou ve dvojicích (tvořena z jednoho staršího a jednoho mladšího žáka) ptáčka a vyrobí si ho z barevné česané ovčí vlny. Výběrem nejméně ze tří barev vlny vznikne jeden druh ptáčka. Dále použijí karton velikosti 10 cm a 12 cm, nůžky, předpřipravené nohy s třemi drápy z drátků – dlouhé 20 cm, korálky na oči, zbytky látek na zobáčky, lepící pistole, lepidla, papíry zmačkané do tvaru koule. Hotové ptáčky si děti připevní na větvičky stromu a vystaví je v prostorách školy. Během prvního bloku projektu budou mít možnost žáci sledovat ve škole hnízdění ptáků přes webovou aplikaci. Podle názoru autorky je aplikace pro žáka skvělou a názornou pomůckou k pozorování ptáků během hnízdění. Na konci prvního bloku projektu proběhne soutěž o nejšíkovnějšího žáka a budou vyhodnoceni žáci podle pořadí umístění.

Materiál: tabule, obrázky ptáčků, papírový karton, nůžky, drátky, korálky, látky, lepící pistole, lepidla, papíry, vlna, větvičky

Cíle: naučit děti zručnosti a trpělivosti při společné pracovní činnosti

Obsah vzdělávání: znalost nejnámějších druhů ptáků a přiřazení do jejich skupin

2.4.6 Projektový den – Křesťanské svátky

Šestým dnem začíná druhý blok projektu představením křesťanských svátků a jejich významu. Každá vychovatelka vyzve děti do společného kruhu, kde začne diskuze týkající se křesťanských svátků. Připomene jim zakladatele křesťanství Ježíše Krista. Pak se rozdají pracovní listy s křížovkou (viz Příloha č.4). Na vypracování pracovního listu budou mít děti přibližně 10 minut. Po vypracování si společně zkontrolují správné řešení křížovky a podle času vybarví obrázky na pracovním listě. Za příznivého počasí se děti odeberou na školní hřiště, popřípadě za nepříznivého počasí ve školní tělocvičně, kde pro ně budou připraveny různé míčové a pohybové aktivity podle pohlaví a věku. Děti si budou moci vybrat aktivity podle svého přání, např. kreslení velikonočních motivů. Na výběr budou mít i míčové a společenské hry s velikonoční tematikou.

Materiál: pracovní listy, psací potřeby, pastelky, fixy, křídly

Cíle: prohloubení znalostí křesťanských svátků, rozvoj pohybových aktivit

Obsah vzdělávání: předávání informací od vzniku křesťanství až do současné doby

2.4.7 Projektový den – Velikonoce

V sedmém dni pedagogického projektu popíšeme Velikonoce, netrvajících pouze jeden den. Trvají několik dní a každý den má svůj název a význam. Postupně budou prezentovány určité dny, které patří k Velikonocům – Květná neděle, Modré pondělí, Žluté úterý, Škaredá středa, Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota, Velikonoční neděle a Velikonoční pondělí. Abychom si ověřili vědomosti žáků o velikonočních svátcích, rozdáme jim pracovní listy s kontrolními otázkami (viz Příloha č.3). Pracovní list je sestaven z otázek a s přiřazovacími odpověďmi např. Květná neděle.

Otázka: Proč myslíte, že se jí právě říká Květná neděle?

Správná odpověď: od květů

Další aktivitou seznámíme žáky s velikonočními zvyky kultur z jiných zemí Evropy. Vyprávěním chceme žákům nastínit, jak mohou lidé prožít velikonoční svátky jiným způsobem. Dánsko zdobí své domy jarními kytičkami a žlutými vajíčky. Anglie a Malta na Zelený čtvrtek rozdávají almužny, chudí a staří lidé si vzájemně myjí nohy. V Anglii a Austrálii jsou tradičním občerstvením sladké chlebičky se skořicí a rozinkami, na povrchu je z cukrové polevy znázorněn bílý kříž značící symbol utrpení Krista. Portugalsko tradičně peče koláč z kynutého těsta, ve kterém je uvnitř natvrdo uvařené vajíčko ve skořápce. Ve Španělsku a Mexiku se konají křížová procesí. Probíhají formou

30 zastavení a znázorňují utrpení Krista. Řekové doma jí mazanec, placičky a červená vajíčka. Po slavnostní mši Vzkříšení Krista si lidé odnášejí zapálené svíce z neosvětleného kostela. Švédové a Finové stejně jako u nás nosí o Květné neděli do kostelů větvičky kočiček na požehnání, doma je uchovávají ve vázách a věří, že přinesou požehnání. Na Zelený čtvrtek nebo Velikonoční neděli se děti převlékají za staré ženy a pokládají za domovní dveře vlastnoručně psané dopisy, za které dostávají sladkosti. Tento zvyk pramení ze středověku, kdy lidé měli strach ze starých čarodějnic. Ty jim mohly zabít dobytek, a tak lidé ze strachu zamykali stáje a vrata nebo stříleli do vzduchu (Sýkorová 2008).

Během první pracovní činnosti se starší děti naučí vyrábět věnečky z větviček. Nejdříve spojí a upevní drátkem větvičky do kruhu. Pak následuje zdobení vaječnými skořápkami. Ty si přinesou děti ze svých domovů. Některé děti, především děvčata, si mohou přilepit také kytičky z barevných papírů nebo peříčka.

Druhá pracovní činnost je určena pro mladší děti. Ta se uskuteční při výrobě zajíčků. Nejdříve bude využita čtvrtka o velikosti A4, která se ohne na polovinu, stříhne do požadovaného tvaru a slepí lepidlem. Ze druhé čtvrtky se vystříhnou zaječí uši a tlapičky. Barevné papíry se použijí na vnitřní uši a polštářky u tlapiček. Oči, čumáčky, vousy si domalují děti fixami (viz Příloha č.1 – Obrázek č.2).

Materiál: papíry, psací potřeby, čtvrtky, nůžky, růžové papíry, lepidla, černé fixy

Pomůcky: tabule, obrázky ptáčků

Cíle: přiblížení samotných Velikonoc a dozvědět se co nevíce informací o tradicích ostatních zemí

Obsah vzdělání: velikonoční tradice, zvyky, vyprávění s dětmi o velikonočních svátcích, vytvoření věnečků z větviček ozdobené vaječnými skořápkami

2.4.8 Projektový den – Velikonoční tvoření

K velikonočním symbolům patří beránek. Do projektového dne autorka zahrne tento symbol a propojí tak velikonoční tradici pečení beránka. Výroba spočívá v přípravě těsta, smíchání několika ingrediencí a přenesení těsta do menší kameninové formy. Skupina bude rozdělena po 8 dětech. Při vytvoření a následném pečení beránka bude zajištěna asistence vychovatelek a asistentů pedagoga. Při výzdobě využijí děti vlastní fantazii. Všichni žáci ze skupiny nejlépe ohodnoceného beránka dostanou 10 bodů do celkové soutěže, která bude vyhodnocena v závěru projektu. Během pečení budou dětem podle věku rozdány texty koled a říkadel, které se budou společně učit nazpaměť.

Materiál: mouka, vajíčka, cukr, sůl, tuk, mléko, kypřící prášky, čokoláda, lentilky, mašle, formy, pečící papíry, plechy

Cíle: osvojení spolupráce ve skupinách, rozvoj manuální činnosti, kreativity a fantazie

Obsah vzdělávání: pečení beránka, nácvik velikonočních koled a říkadel

2.4.9 Projektový den – Velikonoční symboly

V předposledním dni, tj. devátý den projektu, autorka připraví pletení pomlázky. Podle jejího názoru nemají dnešní děti možnost si tuto činnost nijak vyzkoušet a naučit. Vrbové proutí zajistí samotná autorka. Žáci ze 4. a 5. tříd si upletou pomlázku ze šesti proutků a na konec přidají barevné mašle, které zakoupí autorka v místním obchodě. Finanční částka bude k úhradě samotné autorky projektu. Upletené pomlázky budou vystaveny na chodbách základní školy, nebo podle přání si ji děti mohou odnést domů na konci slavnostního zakončení projektu.

Další aktivitou dne je barvení a zdobení kraslic (viz Příloha č.2). Po domluvě z předešlého dne si děti přinesou vyfouklá vajíčka ze svých domovů. Je pravděpodobné, že každé oddělení družiny si vybere jiný způsob barvení a zdobení. Mají na výběr ze dvou možností.

První technika je malování vajíček voskovkami, kterou zvládnou i menší děti.

Postup: Vyfouklá vajíčka se nejprve octem zbaví mastnoty. Vychovatelka přidrží lžici nad plamenem svíčky. Ve lžici se bude nechávat nad plamenem rozpustit voskovky, do kterého se namočí špendlík připevněný na tužce. Rozehřátý vosk budou nanášet děti různými tahavými pohyby.

Druhým způsobem je obarvování vajíček mramorovacími barvami.

Postup: Uvaříme vajíčka natvrdo a horká vejce osušíme. Děti si navléknou rukavice a nakapou si do dlaně jednu až tři kapky barvy. Krátce vajíčko poválejí v dlani. Pro větší barevný efekt postup opakujeme s více barvami.

Materiál: vajíčka, ocet, lžice, svíčka, voskovky, špendlíky, obyčejná tužka, mramorovací barvy, rukavice, podložka

Cíle: posílení osobních prožitků z vlastních tvorby, upevňování přátelství

Obsah vzdělávání: barvení a zdobení velikonočních kraslic různými technikami

2.4.10 Slavnostní vyhlášení soutěže projektu

Poslední den se slavnostně ukončí projekt s názvem *Velikonoce* v tělocvičně, kam budou samozřejmě pozváni rodiče a rodinní příslušníci. Dříve, než k tomu dojde, autorka obejde každé oddělení družiny zvlášť. Budeme diskutovat, jak se v průběhu projektu dařilo. Děti budou mít možnost říct co se jim líbilo, nebo nelíbilo, jestli měly nějaké potíže, co se jim povedlo a co si budou odnášet do budoucna. Jakým způsobem by jednotlivé aktivity udělaly jinak a jestli měly dostatek času při výtvarné činnosti, pracovní činnosti a na vypracování pracovních listů.

Zmiňované ukončení projektu začne proslovem vedoucí družiny, která stručně provede děti celým projektem od prvního až do posledního dne. Připomene jim určité aktivity, zhodnotí jejich práci. Poté vyhodnotí průběh projektu samotná autorka projektu.

Naplánovaný program bude zahájen vyhlášením vítězů o nejlepšího upečeného beránka a nejkrásnější malované vajíčko. Vítězové budou odměněni balíčky s čokoládovými bonbony a diplomem. Nakonec i všechny děti si odnesou nějakou tu sladkost domů. Koledy a říkadla, které se děti naučily během druhého bloku projektu, přednesou postupně podle věku v závěrečném programu projektu. Poté si prohlédnou žáci s rodiči a rodinnými příslušníky výkresy s jarní či velikonoční tematikou, výukové materiály v jednotlivých odděleních družiny i v prostorách základní školy. Nebude chybět ani pohoštění pro všechny účastníky. Celý projekt bude zakončen společným fotografováním. Konec projektu s názvem *Velikonoce* bude přibližně v 17 hodin s následným rozchodem všech zúčastněných.

Závěr a hodnocení projektu

Závěrečná práce byla věnována tématice křesťanských svátků, které souvisí s příchodem jara. Téma jaro bylo zakomponováno do práce s určitým záměrem přiblížit dětem návaznost obou období ve stejném čase. Největším přínosem v této práci spatřuje autorka naději, že se bude rozšiřovat radost a budoucí zájem o tradice a zvyky velikonočních svátků. A proto budou stále v podvědomí u dětí a mladých lidí.

Autorka se zaměřila ve svém projektu na cílovou skupinu dětí mladšího školního věku pro výchovná specifika. Pro hodnotovou výchovu byl projekt nejen vhodným prostředkem, ale i účinným návodem či pomůckou pro práci s dětmi.

Podstatou projektu bylo plánování a realizace činností a aktivit. Je nutné si uvědomit, že se jedná o delší projekt, kde bylo zapotřebí účinné týmové spolupráce a vytvoření pozitivní atmosféry uvnitř skupiny. Cílem bylo přimět žáky ke komunikaci, ke společné spolupráci a pomoci jim se aktivně zapojit do diskuzí. Pro účel fungování projektu byla nezbytnou úlohou samotná role vychovatelů, kteří ochotně asistovali dětem při postupu činností.

Projekt se úspěšně realizoval v čase a výsledkem bylo úplné splnění cílů v daném časovém úseku projektu. U obou bloků projektu byla překvapivě projevená aktivita a ochota dětí zapojit se a naučit se nové věci, které si mohou děti nést do vyššího věku i dospělosti a předávat je dál.

Pozitivem tohoto projektu bylo, abychom šířili informace u všech dětí, bez rozdílu pohlaví, věku, rasy nebo sociálního zařazení. Je nutné dětem hravou formou připomenout tradice, zvyky a obyčeje dávných věků. Touto formou her, aktivit a činností jim ukazovat, jakým způsobem strávíme volný čas se svými vrstevníky a kamarády. Projekty tohoto typu vedou ke zlepšení schopnosti samostatně pracovat. Podněcují zvědavost žáků a působí pozitivně na třídní klima. Objevení něčeho, co mohou děti uchopit, realizovat a posunout se o další krůček dál.

Cílem závěrečné práce je zpracování pedagogického projektu s tématem velikonočních svátků pro žáky 1. stupně ZŠ ve školní družině. Toto se podle autorky povedlo. Děti si připomněly význam těchto svátků, o kterých slyšely např. od svých rodičů doma, ale některé děti neznaly úplný význam nebo tradice, které se během těchto dní oslavují. Během diskuze se žáky bylo zřetelné, že se jim projekt líbil, pochopily význam Velikonoc, s nimi spojených tradic a vznikla zde i nová přátelství mezi dětmi.

Seznam použitých zdrojů a literatury

- COUFALOVÁ, J., 2006. *Projektové vyučování pro první stupeň ZŠ*. 1. vyd. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-958-0.
- FONTANA, D., 2014. *Psychologie ve školní praxi*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0741-2.
- FROLCOVÁ, V., 2001. *Velikonoce v české lidové kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-503-8.
- HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J., 2011. *Školní družina*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-900-2.
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., 2008. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PELÁNEK, R., 2008. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-353-6.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2008. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.
- SÝKOROVÁ, S., 2008. Velikonoční zpravodaj obce Zátor. *Zator.cz* [online]. roč. 2008, č. 29, [vid. 20. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.zator.cz/e_download.php?file=data/editor/65cs_21.pdf&original=08-29.pdf
- ŠOTTNEROVÁ, D., 2009. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-096-9.
- TOUFAR, P., 2001. *Velikonoce*. 1. vyd. Třebíč: Akcent. ISBN 80-7268-129-X.
- VAVŘINOVÁ, V., 2006. *Malá encyklopedie Velikonoc*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-7277-292-9.
- VOPEL, K. W., 2007. *Skupinové hry pro život I*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-286-7.

Seznam příloh

Příloha č.1 – výtvarná a pracovní činnost: 1. - 3. ročník

Příloha č.2 – výtvarná činnost: 4. - 5. ročník

Příloha č.3 – pracovní list – Velikonoce

Příloha č.4 – pracovní list – Ježíš Kristus

Příloha č.1



Obrázek č.1
Výtvarná činnost – 1. ročník



Obrázek č.2
Pracovní činnost – 2. ročník



Obrázek č.3
Pracovní činnost – 3. ročník
speciální třídy

Příloha č.2



Výtvarná činnost – 4. ročník
speciální třídy



Výtvarná činnost – 5. ročník



Výtvarná činnost – 4. ročník

Příloha č.3 – pracovní list

„Velikonoční svátky“

„Jsou Velikonoce pokaždé v pondělí?“

- a) ne b) jednou za 14 dní c) ano

„Proč myslíš, že se říká KVĚTNÁ NEDĚLE?“

- a) od květů b) je v květnu

„Jsou Velikonoce v březnu?“

- a) ne b) jsou pohyblivými svátky c) ano

„Proč si myslíš, že se říká MODRÉ PONDĚLÍ?“

- a) bylo modré nebe b) od modré látky, která se věší v kostele

„Které z těchto věcí nejsou symbolem Velikonoc?“

- a) květiny b) vajíčka c) zajíci d) komáři

„Proč si myslíš, že se říká ŽLUTÉ ÚTERÝ?“

- a) lidé se potírali žlutou barvou b) symbolizuje zlato, světlo a slunce

„Proč si myslíš, že se říká SAZOMETNÁ nebo ŠKAREDÁ STŘEDA?“

- a) venku byla zima b) ven mohli jen oškliví lidé c) vymetali se komíny

„Proč si myslíš, že se říká VELKÝ PÁTEK?“

- a) byl ukřižován Ježíš Kristus b) lidé se těšili na volný víkend



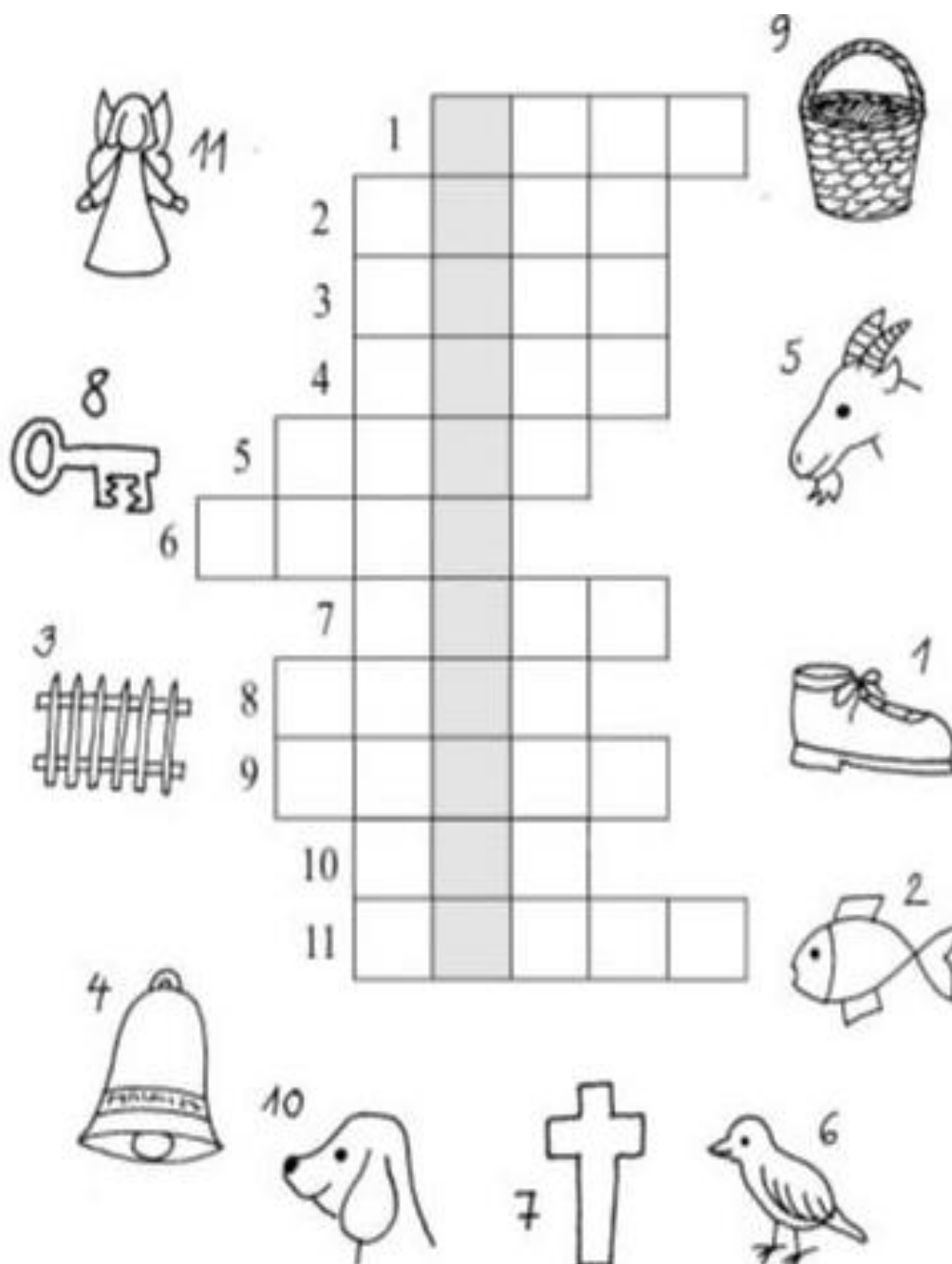
Správné odpovědi:

1c, 2a, 3b, 4b, 5d, 6b, 7c, 8a

Příloha č.4 – pracovní list

„Ježíš Kristus“

Vybarvi obrázky a vylušti křížovku. Tajenka ti pak prozradí, co se o Ježíšovi dozvěděly ženy, když třetího dne přišly k jeho hrobu.



Správná odpověď: **BYL VZKŘÍŠEN**